

Program czynnej ochrony języczki syberyjskiej

2014-04-01

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie od trzech lat prowadzi Program czynnej ochrony języczki

syberyjskiej *Ligularia sibirica* (L.) Cass. w

Młoda pojedyncza kępa języczki syberyjskiej

Województwie Mazowieckim na okres 7-10 lat. Głównym celem programu jest uzyskanie trwałej lokalnej populacji języczki syberyjskiej na torfowisku Pakosław. W celu zwiększenia liczebności wprowadzane są osobniki z hodowli ex situ.

Języczka syberyjska - *Ligularia sibirica* objęta jest ścisłą ochroną prawną na terenie całego kraju. Jest to gatunek krytycznie zagrożony (kategoria CR według klasyfikacji IUCN), zamieszczony w *Polskiej czerwonej księdze roślin* (R. Kaźmierczakowa, K. Zarzycki Kraków 2001r.) oraz *Czerwonej liście roślin i grzybów Polski* (Z. Mirek, K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Szelaż Kraków 2006r.). W *Czerwonej księdze roślin naczyniowych Karpat Polskich* (H. Piękoś-Mirkowa, Z. Mirek) gatunek ma kategorię Ex. Gatunek jest poważnie zagrożony w europejskiej części zasięgu, dlatego też został objęty Konwencją Berneńską (1979 r.) - Załącznik I oraz Dyrektywą Siedliskową (1992 r.) - Załącznik II, IV.

Kwiatostan języczki syberyjskiej

Języczka syberyjska jest jedną z najrzadszych roślin we florze Polski. Według literatury znanych jest tylko pięć jej stanowisk, z których jedno znajduje się na torfowisku Pakosław. Stanowisko to jest najcenniejsze, gdyż liczy około 4000 osobników - w tym około 1300 kwitnących. Teren ten włączony został do europejskiej sieci Natura 2000 jako Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk o nazwie Pakosław symbol PLH 140015. Planuje się również ustanowienie rezerwatu przyrody.

Liczebność populacji na stanowisku w Pakosławiu w latach 1964 - 1984 była stabilna i wynosiła około 500 osobników. W latach 1998 - 2000 zwiększyła się do około 1100 osobników generatywnych oraz 3000 juwenilnych i siewek. Populację, mimo pewnych oznak niekorzystnych zmian, uznawano za stabilną, pod warunkiem zahamowania procesów destabilizujących siedlisko. Należy jednak podkreślić, że ekspansja zarosli łożowych *Salicetum pentandro-cinereae* i olsu porzeczkowego, jako następstwo zaburzenia stosunków wodnych, jest najpoważniejszym zagrożeniem dla populacji języczki na niżu.

W 2008 i 2009 r. zebrano nasiona języczki syberyjskiej. W 2009 r. wysadzone zostały sadzonki wyhodowane z nasion języczki syberyjskiej zebranych w 2008 r. oraz wysiano nasiona na wybranych i przygotowanych powierzchniach kontrolnych, zlokalizowanych w obrębie torfowiska Pakosław.

Jednym z zadań w ramach realizowanego w 2010 r. programu była weryfikacja udatności ubiegłorocznych zabiegów wysiewu i wysadzania języczki syberyjskiej na powierzchniach kontrolnych. Przeprowadzona na początku czerwca 2010 r. kontrola udatności wysadzeń wykazała sporą przeżywalność ukorzenionych sadzonek przez okres zimowy. Okazuje się, że roślina jest w stanie przetrwać w uśpieniu do następnego sezonu wegetacyjnego i może kontynuować wzrost - przy poprawie warunków hydrologicznych obserwowanej w roku bieżącym. Mokra wiosna umożliwiła też przetrwanie sporej ilości tegorocznych siewek w warunkach odsoniętego podłoża na kontrolowanych powierzchniach. Trzeba jednak podkreślić, że kiełkowność nasion zebranych w 2008 r. oraz w 2009 r., a także przeżywalność potencjalnych siewek jest co najmniej znacznie utrudniona w otoczeniu darni.

Powierzchnia wysadzeń, Torfowisko „Pakosław”, czerwiec 2010 r.

Następnym elementem programu była kontynuacja zabiegów hodowlanych, ponowne namnożenie siewek i ich posadzenie. W celu zwiększenia udatności zabiegów hodowlanych część nasion (ok. 1000) zebranych jesienią 2009 r. na stanowisku w Pakosławiu wykorzystano do ponownego wyprodukowania sadzonek języczki syberyjskiej, które miały być następnie wysadzone. Tym razem nasiona wysiano do tradycyjnych, plastikowych pojemników wypełnionych odkwaszonym, torfowym podłożem przed nadejściem zimy i pozostawiono je przez okres zimowy w warunkach polowych na stacji terenowej Instytutu Botaniki PAN w Szarowie koło Krakowa.

Ostatecznie udało się otrzymać przez okres lata ok. 200 sztuk sadzonek, z których wybrano 81 w najlepszej kondycji z przeznaczeniem do zasilenia wtórnych populacji w Pakosławiu. W ostatnich dniach sierpnia przewieziono wytypowane sadzonki języczki syberyjskiej do Pakosławia i dosadzono na założonych powierzchniach kontrolnych. Wszystkie powierzchnie oczyszczono ponownie z pozostałych, konkurencyjnych gatunków roślin i odnowiono ich zabezpieczenie, a zarazem oznakowanie.

W 2010 r. kontynuowano także monitoring liczebności populacji języczki syberyjskiej z uwzględnieniem struktury wiekowej na torfowisku Pakosław. Tym razem oprócz naturalnych stanowisk tej rośliny uwzględniono też osobno powierzchnie kontrolne założone w 2009 r. Ostatecznie udało się odnaleźć łącznie 2118 osobników badanego gatunku, z czego roślin kwitnących było 1293, natomiast osobników w fazie wegetatywnej 825. Ponadto odnotowano również obecność kilkudziesięciu siewek, których mogło być znacznie więcej zważywszy na ich niewielkie rozmiary i dość zwartą pokrywę roślinną na torfowisku.

Rośliny na powierzchniach kontrolnych były liczone oddzielnie. Spośród łącznie 175 sadzonek języczki syberyjskiej wysadzonych na specjalnych poletkach w 2009 roku, stwierdzono z początkiem mijającego sezonu wegetacyjnego 108 roślin, co stanowi prawie 62% pierwotnej liczby. Kontrola przeprowadzona późnym latem wykazała obecność 100 roślin, czyli większość osobników potwierdzonych wcześniej utrzymała się w drugim roku na powierzchniach kontrolnych.

Sadzonki języczki syberyjskiej na powierzchni wysadzeń

Na wszystkich powierzchniach pojawiło się 97 siewek języczki syberyjskiej, które mogły wyrosnąć z pozostałych nasion, przeczekujących jeden sezon w podłożu sadzonek oraz, po części, z nielicznych nasion glebowego banku nasion, jak również przywianych przez wiatr od miejscowych osobników generatywnych. Do końca lata przetrwało 48 z nich, czyli ok. 50%. Z końcem lata dosadzono jeszcze 81 wyhodowanych siewek.

Można zatem stwierdzić, że populacja jęczyczki syberyjskiej na stanowisku w Pakostawiu jest jak na razie dość liczna i stabilna pod względem liczby osobników, produkcji nasiennej i zdolności kiełkowania nasion. Na podstawie dotychczasowych obserwacji wydaje się, że to poziom wód gruntowych jest dla tej populacji czynnikiem limitującym i najważniejszym. Ostatnie dwa mokre lata bardzo wyraźnie poprawiły stosunki wodne torfowiska. Nie wiemy niestety jak będzie to wyglądać w przyszłości i dlatego konieczne jest jak najszybsze podjęcie działań mających na celu podniesienie i ustabilizowanie wysokiego poziomu wód gruntowych. Konieczne jest też okresowe usuwanie nadmiaru biomasy roślinnej, która intensywnie rozwija się na prześwietlonych powierzchniach konkurując z osobnikami jęczyczki syberyjskiej. Zadania te, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie stawia sobie do realizacji na następną lata.

Wiosenne wschody z jesiennych wysiewów na powierzchniach kontrolnych

Jęczyczka syberyjska to roślina o wysokości 60-150 cm (rzadko do 200 cm) z krótkim, grubym kłaczem i licznymi korzeniami przybyszowymi. Łodyga nierozgałęziona, czerwonobrunatno zabarwiona, skrętolegle ulistniona. Dolne liście łodygowe z długimi oskrzydłonymi ogonkami i dużą, strzałkową blaszką, tak długą jak szeroką, w nasadzie głęboko sercowato wyciętą, na brzegach ostro ząbkowaną. Liście ku górze łodygi coraz mniejsze, obejmujące łodygę szeroko oskrzydłonymi ogonkami; najwyższe liście siedzące. Kwiatostan groniasty, złożony z licznych (do 30) koszyczków. Okrywa walcowata, z listkami dodatkowymi u podstawy. Listki okrywy i kwiaty jęczyczkowe w liczbie 8; te ostatnie żółte, długości około 15 mm, żeńskie. Kwiaty rurkowate obupciowe. Owociki długości ok. 4 mm, z puchem kielichowym o włoskach brudnożółtawych, ok. 2 razy dłuższych od niełupki.

Jęczyczka syberyjska jest byliną (hemikryptofitem) o dość długim cyklu życiowym. Tworzy kępy, w młodości tylko z liśćmi, których liczba wzrasta z wiekiem. Zakwita w wieku 4-5 lat, wtedy ze środka kępy wyrasta prosty pęd kwiatonośny. Starsze osobniki wytwarzają ich po kilka. Kwitnie od połowy lipca do końca sierpnia; nasiona wiatr rozsiewa przez jesień i zimę. Rozmnaża się generatywnie oraz wegetatywnie przez rozrost i podział kępy.

Rośnie na torfowiskach niskich lub przejściowych, źródłiskach i ziołoroślach na brzegach rzek, w zespółach wysokich turzyc i zaroślach brzozy niskiej i wierzb, na wilgotnej lub mokrej glebie torfowej wyształonej na podłożu zawierającym węglan wapnia. Umiarkowanie światłolubna i wapieniolubna.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

**Program czynnej ochrony jęczyczki syberyjskiej *Ligularia sibirica* (L.) Cass.
w Województwie Mazowieckim na okres 7 - 10 lat. III etap -
- zadania przewidziane na rok 2010 został dofinansowany przez
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
www.wfosigw.pl**